Information vid kvalitetsproblem

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

På den här sidan hittar du information om när och hur verksamhetsutövaren ska informera och ge råd till konsumenter om dricksvatten enligt 32 § LIVSFS 2022:12

Informera och ge råd till konsumenter vid kvalitetsproblem

Verksamhetsutövaren är skyldig att omedelbart informera konsumenterna när denne bedömer att det av hälsomässiga skäl inte går att använda dricksvattnet som vanligt. Informationsskyldighetens omfattnings framgår av 32 § LIVSFS 2022:12.

Vid akut hälsorisk bör konsumenterna informeras till exempel via radio, TV, tidningar eller andra informationskanaler som webbplatser, sociala medier och sms. Även viktigt meddelande till allmänheten, VMA, kan användas.

Om ett relativt litet område berörs kan lappar i brevlådor, information på anslagstavlor och i affärer användas som informationskanal. Det är lämpligt att i förväg ha förberett hur sådan information ska föras ut. I många fall behöver man också informera på olika språk. Informationen bör utarbetas i samråd med kontrollmyndigheten och smittskyddsläkaren.

Informationen bör i tillämpliga delar omfatta följande:

- Vad som har hänt.
- Vilket område som berörs.
- När problemet började.
- Orsaken till missförhållandena.
- Typ av fara, alltså vilket ämne eller mikroorganism som har orsakat problemet.
- Eventuella riskgrupper.
- Symptom vid smitta.
- Vad användarna kan göra för att undvika hälsorisk, till exempel begränsningar i dricksvattnets användbarhet.
- Alternativ dricksvattenförsörjning, till exempel på vilka platser nödvattentankar placeras.
- Vad konsumenten ska göra vid smitta, exempelvis kontakt med sjukvården.
- Ytterligare information om vad som görs för att komma till rätta med problemet.
- När problemen beräknas vara åtgärdade, om det är möjligt att lämna sådan information. Annars får man informera att man i dagsläget inte kan bedöma detta.
- Information om hur man kommer i kontakt med ansvariga.
- Hur och när information ges i fortsättningen.

Det är viktigt att alla användare informeras, såväl enskilda konsumenter som kommersiella verksamheter, till exempel livsmedelsföretag. Det är speciellt viktigt att informationen når fram till verksamheter med riskgrupper som till exempel förskolor, skolor och vårdinstitutioner.

Mer material om kriskommunikation finns i slutet av sidan. Verksamhetsutövare ska även informera konsumenterna om när produktionen eller distributionen har återgått till det normala och problemet är åtgärdat.

Om kontrollmyndigheten anser att avvikelsen från kvalitetskraven är av ringa betydelse behöver verksamhetsutövaren inte informera konsumenterna om de åtgärder som vidtas för att avhjälpa bristerna. Se 32 § andra punkten LIVSFS 2022:12.

Avvikelsen från kvalitetskraven kan anses vara av ringa betydelse om den till exempel inte påverkar;

- användarnas hälsa
- dricksvattnets estetiska egenskaper på ett sätt som är märkbart för användarna, eller
- dricksvattnets tekniska egenskaper på ett sätt som är omedelbart märkbart för användarna

Kontrollmyndighetens bedömning bör dokumenteras.

Informera om avvikelser för indikativ dos

Vid avvikelser från gränsvärdet för indikativ dos kan verksamhetsutövaren och kontrollmyndigheten vid behov samråda med Strålsäkerhetsmyndigheten om hur man ska ge råd till konsumenter.

Akuta kemiska hälsorisker

pH-värden över 10,5 kan ge akuta skador på ögon och slemhinnor.

Dricksvatten med halter över gränsvärdet för nitrit eller nitrat bör inte ges till barn under ett år.

Akuta mikrobiologiska hälsorisker

Akuta mikrobiologiska hälsorisker i dricksvattnet orsakas normalt av att dricksvattnet förorenas av avlopp eller naturgödsel, det vill säga av fekal förorening. Åtgärder behöver i så fall vidtas innan dricksvattnet används till dryck, matlagning och liknande.

Indikationer på mikrobiologisk förorening kan komma från:

- Regelbundna undersökningar.
- Undersökningar av andra ämnen och mikroorganismer än de som anges i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12.
- Processövervakning av beredningen eller övervakning av kritiska styrpunkter.
- Ohygieniska förhållanden, exempelvis vid läcklagning eller rörmontage i vattenverk.
- Smittskyddsmyndigheternas övervakning av smittsamma sjukdomar.
- Reaktioner från konsumenter till verksamhetsutövare, sjukvård eller kontrollmyndighet.

Vid extrema förhållanden i råvattentäkten, till exempel översvämningar, bör man vara speciellt observant på sådana indikationer.

Vid förhöjd risk för vattenburen smitta får villkoren för klordosering och gränsvärdet för total klor tillfälligt överskridas för att säkerställa tillräcklig desinfektion av dricksvattnet.

När ska man rekommendera kokning?

Akuta mikrobiologiska hälsorisker kan elimineras hos den enskilde användaren genom att koka vattnet. Om vattnet kokar upp så att det bubblar är det tillräckligt för att inaktivera de mikroorganismer som kan förekomma i förorenat dricksvatten. Kemiska hälsorisker kan inte motverkas med kokning.

Exempel på parametrar som indikerar ökad risk för vattenburen smitta:

- Koliforma bakterier.
- E. coli.
- Enterokocker.
- Clostridium perfringens.
- Kemisk parameter till exempel turbiditet, färg, lukt, smak eller konduktivitet, i sådan halt att den visar att dricksvattnet i fråga är onormalt påverkat av förorening.

Exempel på ”annan faktor” som kan indikera ökad risk för vattenburen smitta:

- Sämre kvalitet på råvattnet än förväntat.
- Fel i beredningen.
- Reparationer i vattenverket eller förändringar i beredningen.
- Reparationer eller problem i distributionsanläggningen, till exempel läckage.
- Klagomål.
- Onormalt antal sjuka utan epidemiologiska studier.

Listan nedan innehåller nio exempel på omständigheter som ensamma eller i kombination bör leda till rekommendation om kokning. Några exempel i listan baseras på principen att två omständigheter sammantagna indikerar en akut mikrobiologisk hälsorisk. Listan ska inte användas schablonmässigt eller betraktas som fullständig. Även andra omständigheter kan innebära att rekommendation om kokning är rätt åtgärd. Det viktigaste är alltid att skydda konsumenternas hälsa.

Exempel på när kokning bör rekommenderas:

1. Allvarligt fel i beredningen.
2. Sjukdom där epidemiologiska studier visar att dricksvattnet troligen är orsaken.
3. Prov som överskrider gränsvärdet på grund av lukt eller smak som indikerar fekal förorening (i första prov).
4. Prov som överskrider gränsvärdet för två eller fler parametrar som indikerar ökad risk för vattenburen smitta (i första prov).
5. Prov som överskrider gränsvärdet för en parameter som indikerar ökad risk för vattenburen smitta (i första prov och i omprov).
6. Prov som överskrider gränsvärdet för en parameter som indikerar ökad risk för vattenburen smitta (i första prov) + ”annan faktor”.
7. Fynd av mikroorganism efter undersökning som gjorts enligt 22 § andra stycket LIVSFS 2022:12 i en halt som kan utgöra en risk för människors hälsa (i första prov och i omprov).
8. Fynd av mikroorganism efter undersökning som gjorts enligt 22 § andra stycket LIVSFS 2022:12 i en halt som kan utgöra en risk för människors hälsa (i första prov) + ”annan faktor”.
9. Prov som innehåller onormalt höga halter utan att överskrida ett gränsvärde på grund av sådana bakterier som indikerar en ökad risk för vattenburen smitta (i första prov och i omprov) + ”annan faktor”.

Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten och Svenskt Vatten har tagit fram ett informationsblad till konsumenter om kokningsrekommendationer. Faktabladen finns på flera språk.

Kokning av dricksvatten - faktablad

Rekommendationer om kokning som baseras enbart på resultat från de regelbundna undersökningarna (punkt 3-5 ovan) bör kvarstå till dess att minst två på varandra följande undersökningar visat att dricksvattnet åter uppfyller samtliga kvalitetskrav. Preliminärt resultat av det första provet bör finnas innan nästa prov tas.

Kokning bör vara en enstaka, tillfällig åtgärd med syfte att motverka hälsorisker under den tid det tar att utreda och åtgärda problemet. I vissa fall kan det vara nödvändigt att ordna en alternativ dricksvattenförsörjning (nödvattenförsörjning). Det förekommer att grundvattenverk med enkel beredning utfärdar kokningsrekommendationer nästan regelmässigt vid vissa årstider. Det är inte acceptabelt att kokning används för att kompensera att beredningen inte klarar sämsta råvattenkvalitet. I sådana fall bör beredningen förbättras.

Informera om estetiska och tekniska problem

Om dricksvattnets utseende, lukt eller smak påverkas på ett sätt som är märkbart för användarna så kan det leda till såväl oro som klagomål från konsumenter. Det kan därför vara lämpligt att verksamhetsutövaren informerar på motsvarande sätt också vid sådana förändringar även om det inte utgör en hälsorisk. De

estetiska egenskaperna hos dricksvatten kan påverkas av till exempel tryckförändringar, spolningar eller reparationer av ledningar eller vid förändringar av beredningen.

Mer information

Krisberedskap för dricksvatten

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

VMA – Viktigt meddelande till allmänheten - MCF

Senast uppdaterad 19 oktober 2026 Ansvarig grupp ROR_DK